

Philipps). Kod obnovljenih rasprava oko fašizma spor nije bio između levice i desnice kao ranije, tj. kritičara i branioca kapitalizma, niti između historicista i strukturalista koji su se sporili oko uloge Hitlera. Gledišta se nisu razilazila ni oko autentičnosti zbivanja, već oko načina njihovog tumačenja. Sukob je tekao između konzervativaca koji su se trudili da postupno rasterete nemački nacionalizam od hipoteke nacizma i socijalliberala koji su preko Aušvica podvlačili neophodnost borbe protiv desnog ekstremizma kao preduslova ujedinjavanja Evrope. Marksisti se u sukob uključuju nešto kasnije. Evropska integracija tražila je smirivanje nacionalnih strasti, a nemački konzervativci normalizaciju nacionalizma. U idejnopolićkom pogledu na jednoj strani bili su konzervativni nacionalisti, koji su se trudili da se oslobode stigme i tereta fašistićke prošlosti jaćanjem nacionalnog identiteta i slabljenjem osećanja krivice, a na drugoj najveći deo socijalliberala i levice, koji su se opirali zaboravu Aušvica težeći ućvršćenju nadnacionalnog identiteta i ustavnog patriotizma. Homogenost blokova donekle je narušavala različita teorijska usmerenost ućesnika što je omogućilo da se u visokopolitizovanoj debati razaberu i neki zanimljivi teorijski sadržaji. Ovde bi trebalo pokazati kakav je bio odnos ućesnika Historikerstreit prema istoriji, nacionalnom identitetu i politici.

Sadržaj Historikerstreit ćine sporovi oko tri glavna problema: (1) da li je Aušvic zloćin sui generis ili se moće porediti sa drugim, pre svega gulagom; (2) da li je Hitlerov rat protiv SSSR-a bio preventivna odbrana ili agresivni rasistićki pohod; (3) da li je otpor nemaćke vojske Crvenoj armiji u Nemaćkoj 1944/45 bio patriotska odbrana ili je štitio zloćine u konclogorima. Poćetna neslaganja su se u teorijskom i idejnopolićkom pogledu tokom rasprave razgranala i razvila u suoćavanje razlićitih pozicija, a odjek rasprave ućinio je joć sloćenijom njenu funkciju. U teorijskom pogledu u središtu je bio problem teorija o totalitarizmu (stupanj uporedivosti socijalistićkog i fašistićkog terora i izvornog i reaktivnog nasilja), a u idejnopolićkom pitanje da li na "dvanaest mrkih godina nemaćke istorije" joć uvek treba gledati kao izvor krivice i stida ili podvući crtu ispod prošlosti?

Povod sukoba bila su nastojanja berlinskog istorićara E. Noltea da se izmeni slika o nacizmu i razbije legenda o njemu koju je, navodno, stvorila kako "optućujuća" tako i "literatura izvinjenja" u ćijem je središtu uglavnom antinemaćka i antikapitalistićka marksistićka literatura (Nolte, 1987a, S. 13-35.). Joć poćetkom 1980-ih Nolte se usprotivio neposustaloj "demonizaciji" Trećeg Rajha u kojoj je video istorijsku legendu, (Nolte 1987 a, S. 34) opominjući da je potrebna stalna revizija istorije. Iste teze zaoštrio je u ćlanku "Prošlost koja neće da proće" objavljenom u Frankfurter allgemeine Zeitung 6. 6. 1986, što je odmah izazvao burne reakcije (Nolte, 1987 b, S. 39-48). Koje tvrdnje su isprovocirale sukob? Nolte se pobunio protiv oklonosti da je nacistićka prošlost sve življa i snaćnija, ali ne kao uzor nego kao zastraćujuća slika. Po njemu, tvrdnja o "krivici Nemaca" nalik je nacistićkoj tezi o krivici Jevreja. Bitburšku ceremoniju (kada je maja 1985. R. Regan odao poćast ubijenim SS-ovcima i njihovim ųrtvama) Nolte je poredio sa slućbenim posetama Arlingtonskom groblju u SAD, dodajući da je nacizam jedinstven samo po tehnici ubijanja gasom. Pri tome je sugerirao nekoliko tvrdnji u obliku retorskih pitanja "Nije li Arhipelag gulag izvorniji od Aušvica", a boljševićko "klasno ubijanje" logićki i klasni prius nacistićkog "rasnog ubijanja", i nije li Hitler sproveo "azijatski" ćin moćda samo zato što su se on i njemu slićni osećali kao potencijalne ili stvarne ųrtve "azijatskog" ćina (Nolte, 1987 b, S. 45)? Time je prihvaćena i formulisana kljućna konzervativno revizionistićka teza o Hitlerovom "preventivnom ratu" od strane